

Toimet sähkön hinnan kohtuuttoman nousun kompensoimiseksi kotitalouksille

Venäjän sota Ukrainassa on radikaalisti muuttanut paitsi suomalaista ja eurooppalaista turvallisuusympäristöä, myös talouden tilaa ja näkymää. Ensimmäistä kertaa pitkään aikaan Eurooppaa uhkaa perustarpeisiin – lämmitykseen, ruokaan tai kulutushyödykkeisiin – kohdistuva niukkuus, joka johtaa myös hintojen nousuun. Venäjän hyökkäys Ukrainaan tulee välillisesti vaikuttamaan ostovoimaan sekä edellyttämään esimerkiksi sähkön säästämistä ja energiatehokkuuden lisäämistä.

Harvaan asutussa ja pitkien etäisyyksien Suomessa sähkön hinnan nousu uhkaa vaikeuttaa erityisesti sähkölämmitteisissä omakoti- tai rivitaloissa asuvien pieni- ja keskituloisten toimeentuloa. Vaikka hallitus ei pysty kaikkea sähkön hinnan nousua kompensoimaan, tekee se kohdennettuja toimia kohtuuttomien tilanteiden välttämiseksi. Erityisenä painopisteenä ostovoimaan liittyvissä toiminna ovatkin pienituloiset lapsiperheet.

Virkavalmistelua päätösten pohjaksi on tehty Valtiovarainministeriön Sähkön hinta –työryhmässä. Toimia on valmisteltu myös elinkeinoministeri Mika Lintilän johtamassa sähkön hintaan keskittyneessä väliaikaisessa ministerityöryhmässä. Sen pohjalta hallitus on päättänyt seuraavista toiminna, joilla sähkön hinnan kohtuutonta nousua pyritään kompensoimaan kotitalouksille:

Määräaikainen sähkövähennys ja -tuki

Hallitus valmistelee ja toteuttaa määräaikaisen sähkövähennyksen tuloveroon. Lisäksi hallitus valmistelee ja toteuttaa määräaikaisen sähkötuen, joka kohdennetaan ihmisille jotka eivät voi hyödyntää verovähennystä täysimääräisesti.

Määräaikainen sähkötuki sekä määräaikainen sähkövähennys sovitetaan jatkovalmistelussa yhteen siten, ettei niitä voi hyödyntää yhtäaikaaisesti. Jatkovalmistelun lähtökohtana on, että määräaikaisen sähkötuen ja määräaikaisen sähkövähennyksen piirissä olevia kohdellaan oikeudenmukaisesti.

Koska energian hinnan kehitystä on poikkeuksellisen vaikeaa arvioida, varaa hallitus itselleen mahdollisuuden tarkastaa toimien mittaluokkaa myöhemmin. Kokonaisuuden tulonjakovaikutukset selvitetään valmistelun yhteydessä.

Määräaikainen sähkövähennys

Otetaan käyttöön kotitalousvähennyksen yhteydessä tehtävä neljän kuukauden määräaikainen sähkövähennys. Vähennyksen tarkoituksena on korvata myöhemmin määritettävän omavastuun ylittävä osa sähkön hinnasta sellaisille kotitalouksille, joiden sähkökustannukset nousevat kohtuuttomiksi.

Vähennys valmistellaan siten, että sen arvioitu vaikutus verotuottoon on 300 miljoonaa euroa.

Tarkemmat määräytymisperusteet linjataan jatkovalmistelussa siten, että tavoitteena on vähennyksen kohdentuminen muille kuin suurituloisimmille veronmaksajille.

Tavoitteena on, että verovelvollinen voi hakea helmikuusta 2023 alkaen verokortin, jossa vähennys otetaan ennakonpidätystä laskettaessa huomioon. Sähkön kulutuksen perusteella vähennyksen voi tehdä kotitaloudessa vain yhden verovelvollisen verotuksessa. Toimeenpanossa kiinnitetään huomiota toteuttamiskelpoisuuteen sekä tuen haun yksinkertaisuuteen.

Määräaikainen sähkötuki pienituloisille kotitalouksille

Hallitus valmistelee ja ottaa käyttöön erillisen sähkötuen kotitalouksille, joilla ei ole mahdollisuutta täysimääräisesti hyödyntää määräaikaista sähkövähennystä. Tarkoituksena on välttää nousevien sähkön hintojen aiheuttamia kohtuuttomia tilanteita, joissa pienituloisten mahdollisuus selviytyä sähkölaskuista ja muista perustarpeista vaarantuu.

Määräaikaiseen sähkötukeen varataan 300 miljoonan euron arviomääräraha.

Määräaikainen sähkötuki toteutetaan lähtökohtaisesti säästöstä, joka syntyy uusiutuvan energian tuotantotukeen (tuulivoiman syöttötariffi) sähkön hinnan nousun myötä.

Hallitus tavoittelee sähkötuen käyttöönottoa vuoden 2023 alussa. Toimeenpanossa kiinnitetään huomiota toteuttamiskelpoisuuteen sekä tuen haun yksinkertaisuuteen.

Sähköenergian arvonlisäveron alentaminen 10 prosenttiin

Alennetaan sähköhintoja väliaikaisesti laskemalla sähköenergian arvonlisävero 10 prosenttiin aikavälillä 1.12.2022-30.4.2023. Muutos vähentäisi verotuloja arviolta hieman yli 200 miljoonaa euroa.

Hallitus tavoittelee EU-tasoista poikkeusta sähköenergian alv-sääntelyyn siten, että sähkön arvonlisävero on mahdollista asettaa väliaikaisesti muuta kevennettyä alv-kantaa alemmas.

Asumistuen korotus

Korotetaan eläkkeensaajan asumistuen lämmitysnormia 1.1.2023 nykysääntelyn mukaisesti. Energianhinnan nousun tarpeesta johtuva arvio korotustarpeesta on 57 %. Korotetaan vastaavalla prosentilla yleisen asumistuen lämmitysnormia ja omakotitalon hoitonormia 1.1.2023 alkaen. Arvio lisäkustannuksista vuodelle 2023 on yhteensä noin 6,3 miljoonaa euroa.

Jatkotoimet sähkön hinnan alentamiseksi sekä kohtuuttomien tilanteiden lieventämiseksi

Hallitus etsii edelleen ratkaisuja sähkön hinnan alentamiseksi sekä kansallisella että EU-tasolla ja varautuu tarvittaessa lieventämään niin kotitalouksille kuin yrityksille, maatalousyrittäjille ja yhteisöille koituvia kohtuuttomia tilanteita. Samalla huolehditaan riittävistä kannustimista energian säästämiseen ja päästöttömän energian investointeihin.

Aloite komissiolle sähköpörssin tarjousten enimmäishinnan alentamisesta

Hallitus tekee komissiolle aloitteen sähköpörssin tarjousten enimmäishinnan alentamisesta EU:ssa. Enimmäishinnan alentaminen tulee toteuttaa tavalla, joka ei sulje markkinoilta pois merkittävästi tuotantokapasiteettia eikä kulutusjoustoja.

Tulo- ja alueperustaisen tukimallin valmistelu

Hallitus on päättänyt valmistella kevään 2023 hallitusneuvotteluihin mennessä tukimallin, jonka tavoitteena on yhtäältä lisätä energiaverojärjestelmän ilmasto-oikeudenmukaisuutta sekä toisaalta vastata sähkön ja polttoaineiden markkinahintojen nousupiikkien kohtuuttomiin sosiaalisiin seurauksiin. Valmistelun tavoitteena on luoda tukimalli, jossa tukea voidaan myöntää kotitalouksille tulo- ja alueperusteisesti. Mallissa tulisi olla myös elementti, jossa markkinahintojen äkillinen nousu mahdollistaisi automaattisen tulotuen maksamisen kotitalouksille.

Hallitus on jo aikaisemmin päättänyt merkittävistä tuista omavaraisuuden ja puhtaan energiantuotannon vahvistamiseksi. Energiaomavaraisuutta ja vihreää siirtymää tuetaan tällä hetkellä merkittävillä investointiavustuksilla koko Suomessa. Tänä vuonna erilaisiin energiatukiin on varattu yli 650 miljoonan euroa ja ensi vuonna tukea on edelleen saatavilla lähes 300 miljoonan euroa.

Tehoreservin käyttöönotto

Tehoreserviä varataan ensi talveksi nykyisen suunnitelman mukaisesti. Tehoreservi turvaa sähkön toimitusta erilaisissa häiriötilanteissa.

Jatkoselvitykset energiansäästön ja joustomahdollisuuksien edistämiseksi

Kartoitetaan pikaisesti suurten energiakäyttäjien mahdollisuudet kysyntäjoustoihin. Lisäksi kartoitetaan yritysten ja kotitalouksien kysyntäjoustopon sekä energiamarkkinoiden tarjontajoustopon edistämismahdollisuuksia ja niihin kannustamisen välineitä. Kartoitusten perusteella arvioidaan niitä toimia, joilla voidaan edistää energian merkittävää säästömahdollisuutta. Joustomahdollisuuksien hyödyntämisessä tehdään yhteistyötä myös naapurimaiden (Viro, Ruotsi) kanssa. Myös tarvetta erillisen energiamarkkinoiden tutkimusyksikön perustamiseksi arvioidaan.

Energiansäästökampanjan yhteydessä tehostetaan tiedottamista energian kulutuksen ja energian hinnan piikeistä ohjaamaan paremmin kulutuskäyttäytymistä. Tiedottamisella lisätään kotitalouksien ja yritysten mahdollisuuksia säästää energiaa ja hillitä energialaskuja.

Windfall-veron valmistelu

Valmistellaan sähköntuottajien windfall-voittojen verotusta koskeva sääntely. Vero tulee määritellä siten, että puhtaan energian investointiedellytykset turvataan. Veroa ei kohdisteta ns. mankalaperiaatteella toimiviin yhtiöihin.

Julkisomisteisten energia-yhtiöiden tuottotavoite

Hallitus suosittaa, että kunnat asettavat omistamiensa energia-yhtiöiden tuottotavoitteet tilanteen vaatimalla vastuullisella tavalla.

Sähkölaskujen maksuajan pidentäminen

Hallitus suosittaa, että energiayhtiöt myöntävät poikkeuksellisissa energiakriisin oloissa tavanomaista pidempiä maksuaikoja suurilla laskuilla saaneille kuluttaja-asiakkailleen hyvää perintätapaa koskevan ohjeen mukaisesti.

Sähkötuesta ja –vähennyksestä tiedottaminen

Hallitus suosittaa energiayhtiöille sähkövähennyksen verokorttimuutosmahdollisuudesta sekä sähkötuesta tiedottamista laskutuksen yhteydessä toimien tultua voimaan.

Energiaremontit

Hallitus varmistaa lisätalousarvion ja täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä asuinrakennusten energia-avustuksien rahoituksen riittävyyden.

Ostovoimaa vahvistavat toimet

Ylimääräinen lapsilisä

Hallitus sisällyttää vuoden 2022 kolmanteen lisätalousarvioon rahoituksen ylimääräisen lapsilisäkuukauden maksamiseksi. Ylimääräistä lapsilisää ei huomioida tulona toimeentulotuksessa.

Lapsilisän yksinhuoltajakorotus

Lapsilisän yksinhuoltajakorotusta nostetaan 5 eurolla/kk vuodeksi 2023.

Toimeentulotuen lapsikorotus

Toimeentulotuen alle 18-vuotiaiden perusosan korotusta nostetaan 10 prosentilla vuodeksi 2023.

Työttömyysturva

Työttömyysturvan lapsikorotusta nostetaan 20 prosentilla vuodeksi 2023.

Opintorahan huoltajakorotus

Opintorahan huoltajakorotusta nostetaan 10 eurolla kuukaudessa vuodeksi 2023.

Lääkekaton jäädytys

Lääkekattoon ei tehdä vuodelle 2023 indeksikorotusta.

Ulosoton suojaosan korotus

Käynnistetään ulosoton suojaosan korotusta koskeva määräaikainen kokeilu vuodeksi 2023. Tavoitteena on korottaa ulosoton suojaosaa takuueläkkeen tasolle.

Henkilökuljetusten arvonlisäveron laskeminen

Henkilökuljetusten arvonlisäveroa lasketaan 0 %:iin aikavälille 1-4/2023.

Itäisen Suomen elinvoimaa vahvistavat toimenpiteet

- Itäisen Suomen ratahankkeita edistetään 31,1 milj. eurolla,
- Itäisen Suomen korkeakoulujen opiskelupaikkoja lisätään ja tutkimus- ja kehittämistoimintaa vahvistetaan 10 milj. eurolla,
- Nuorisotoiminnan tukemiseen lisätään 1 milj. euroa,
- Matkailun edistämiseen lisätään 7,5 milj. euroa, jolla mm. parannetaan luonto- ja retkeilymatkailun edellytyksiä ja palveluita.
- Vauhditetaan Kutilan kanavan ja erämuseon investointihankkeita myönnettävillä investointivaltuuksilla, joista aiheutuu pääsääntöisesti menoja tuleville vuosille,
- Yritysten kehittämishankkeiden myöntämisvaltuutta lisätään 3 milj. eurolla ja se kohdennetaan Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson alueella toimiville pk-yrityksille,
- Alueellista kuljetustukea laajennetaan niihin kuntiin, joihin sitä on mahdollista myöntää ja tätä varten kuljetustukeen varataan 0,3 milj. euron lisärahoitus ja
- Työkanava Oy:tä lisäpääomitetaan 5 milj. eurolla.
- Lisäksi selvitetään väliaikaisen alueellisen, raaka-aineiden kuljetukseen myönnettävän, kuljetustuen toimeenpanon mahdollisuudet.

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen

Varhaiskasvatusmaksuja alennetaan pysyvästi 70 milj. eurolla. Maksujen alentaminen lisää työnteon kannustimia parantamalla työstä saatavaa taloudellista hyötyä ja parantaa pieni- ja keskituloisten perheiden asemaa.

Yksityisen hoidon tuki

Yksityisen hoidon tuen hoitolisää korotetaan 100 eurolla kuukaudessa.

NATO-jäsenyyden kustannukset

Suomi on hakenut NATO-jäsenyyttä. NATO-jäsenyyden kustannusvaikutuksia valmistellaan ja tarkennetaan ministeriöiden välisenä yhteistyönä ja nämä sisällytetään soveltuvin osin vuoden 2023 talousarvioesityksen täydentävään esitykseen.

Väylähankkeiden kohonneet kustannukset

Käynnissä olevien väylähankkeiden kohonneita kustannuksia ja hankkeiden valtuuksien mahdollisia korotuspaineita arvioidaan osana vuoden 2022 kolmannen lisätalousarvioesityksen ja vuoden 2023 täydentävän talousarvioesityksen valmistelua.

Ukrainasta sotaa paenneiden työllistymisen tukeminen

Ukrainasta sotaa paenneiden työllistymisen edellytyksiä parannetaan siten, että tilapäistä suojelua tai muuta oleskelulupaa hakeneet voivat siirtyä työllisyyden kuntakokeilujen piiriin ennen kotikuntaoikeuden saamista.

B1-kielen yhden vuosiviikkotunnin lisääminen

Hallitus on päättänyt lisätä 1 vuosiviikkotunnin B1-kieltä perusopetuksen kieliohjelmaan. Vuosiviikkotunnin lisääminen tarkoittaa B1-kielen opetussuunnitelman uudistamista koko perusopetuksen oppimäärän osalta. Opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen tarkoittaa B1-oppimäärän opetuksen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen sekä arviointikriteerien uudistamista. Tuntimäärän lisääminen edellyttää sekä perusopetusasetuksen että valtioneuvoston tavoite- ja tuntijakoasetuksen muuttamista. Tarkoitus on, että uudistus astuu voimaan mahdollisimman pian, ja viimeistään syksyllä 2024.

Perusopetusasetus sekä valtion asetus perusopetuksen tavoitteista ja tuntijaosta valmistellaan ja annetaan loppuvuodesta 2022, ja Opetushallitusta kannustetaan käynnistämään opetussuunnitelman uudistaminen mahdollisimman ripeästi. Sen jälkeen, kun OPH on saanut valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet valmiiksi opetuksen järjestäjät voivat nopeasti aloittaa omien opetussuunnitelmien valmistelun.

Kansallisarkisto

Kansallisarkiston toimintaa kehitetään siten, että kansallisarkiston toiminnot pysyvät Vaasassa.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoitusta lisätään 16,25 milj. eurolla, jolla mahdollistetaan hoiva-avustajien lisäkoulutus ja Ukrainasta sotaa paenneiden koulutustoimet.

Oikeustalohankkeiden rahoitus

Porin, Vantaan ja Jyväskylän oikeustalohankkeita tullaan rahoittamaan julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2024–2027 otettavalla lisärahoituksella.

Toisen asteen koulutuksen kehittäminen

Hallitus vahvistaa ammatillisen koulutuksen laatua ja saavutettavuutta antamalla OKM:n jo valmisteleman hallituksen esityksen ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyöstä sekä oppivelvollisuuskoulutuksen rahoituksen kehittämisestä. Esitystä voidaan muokata lausuntopalautteen pohjalta. Ammatillista koulutusta tarkastellaan jatkossakin kokonaisuutena oppivelvollisten ja jatkuvan oppimisen osalta. Tavoitteeksi asetetaan ammatillisen koulutuksen järjestämislupien sääntelyn väljentäminen OKM:n tekemän virkavalmistelun pohjalta.

Esitys valmistellaan sillä reunaehdolla, ettei se kiihdytä alueellisen koulutusrahoituksen epätasa-arvoa.

Lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta kehitetään myös omina koulutusmuotoinaan, joilla on omat tehtävänsä.